

ارزیابی جایگاه خاورمیانه

در سیاست خارجی ایالات متحده در دوران
ریاست جمهوری باراک اوباما

(۲۰۱۶-۲۰۰۸)

مؤلف: سید حسن حسینی

پاییز ۱۴۰۵

سرشناسه: حسینی، سید حسن، ۱۳۷۰.
عنوان و نام پدید آورنده: ارزیابی جایگاه خاورمیانه در سیاست خارجی ایالات متحده در دوران ریاست

جمهوری باراک اوباما (۲۰۱۶ - ۲۰۰۸). مؤلف: سید حسن حسینی.

مشخصات نشر: تهران، مبین اندیشه، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۲۶۸ ص

شابک: ۱ - ۲۷۰ - ۲۳۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸ ISBN

شابک: ۱۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: ایالات متحده -- روابط خارجی -- خاورمیانه

موضوع: هژمون -- ایالات متحده

موضوع: Hegemony-- United States

موضوع: United States -- Foreign relations -- Middle East

موضوع: ایالات متحده -- سیاست و حکومت -- ۲۰۰۹ - ۲۰۱۶م

موضوع: United States -- Politics and government -- 2009 - 2016

موضوع: خاورمیانه -- تاریخ -- (خالق ایالات متحده

Middle East -- History-- Participation, United States.

شناسه افزوده: کیانی، داود. ۱۳۵۶

رده بندهی کنگره: ۱۳۹۵ - ح ۵ خ ۲ / ۸ / ۳ E

رده بندهی دیویی: ۳۲۷ / ۷۳۰۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۸۴۴۰۰

ارزیابی جایگاه خاورمیانه در سیاست خارجی ایالات متحده در دوران
ریاست جمهوری باراک اوباما (۲۰۰۸ - ۲۰۱۶)

مؤلف: سید حسن حسینی

ناشر: مبین اندیشه

چاپخانه: قدس

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۱ - ۲۷۰ - ۲۳۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸ ISBN

دفتر تهران/خیابان قزوین/خیابان سبحانی/خیابان برادران فلاح/پلاک ۲۱۹

تلفن: ۰۹۱۲۳۹۰۸۴۷۵

دفتر قم: خیابان معلم - معلم ۱۰ - کوچه ۵ (شهید فلسفی) پلاک ۴

همراه: ۰۹۱۲۶۵۱۸۰۳۶ تلفن: ۳۷۸۳۶۹۱۳ - ۳۷۷۴۸۳۷۰ - ۰۲۵

www.mobineandishe.com

www.mobineandishe.ir

فهرست مطالب

۱۳.....	چکیده
۱۵.....	مقدمه
فصل اول: کلیات پژوهش/۱۷	
۱۹.....	بیان مسأله.....
۲۳.....	اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۲۳.....	بررسی پیشینه و متون موجود.....
۲۸.....	پرسش‌های پژوهش.....
۲۸.....	پرسش اصلی.....
۲۸.....	پرسش‌های فرعی.....
۲۸.....	فرضیه پژوهش.....
۲۸.....	اهداف پژوهش.....
۲۸.....	هدف اصلی.....
۲۹.....	اهداف فرعی.....
۲۹.....	روش پژوهش.....
۲۹.....	متغیرهای پژوهش.....
۲۹.....	متغیر مستقل.....
۲۹.....	متغیر وابسته.....
۲۹.....	محدوده زمانی و مکانی پژوهش.....
۲۹.....	مفاهیم پژوهش.....
۲۹.....	هژمونی.....
۳۰.....	ثبات هژمونیک.....

۳۱	شیل نفتی.....
۳۱	موازنه و احاله مسئولیت.....
۳۱	سازماندهی پژوهش.....

فصل دوم: چارچوب نظری/۳۳

۳۵	مقدمه.....
۳۶	هژمونی در سنت رئالیسم.....
۳۷	نظریه هژمونی.....
۴۰	نظریه ثابت رمونیک.....
۴۷	رویکردهای مختلف رونی و روابط بین الملل.....
۴۸	رویکرد واقعگرایه.....
۴۹	رویکرد نولیرال.....
۵۱	دیدگاه رادیکال.....
۵۲	الزامات کسب جایگاه هژمونی.....
۵۲	الف) برتری اقتصادی و تکنولوژیک.....
۵۵	ب) عمومی سازی ارزش ها.....
۵۵	ج) کالای عمومی.....
۵۷	موازنه سازی و رئالیسم تهاجمی.....
۵۷	هژمونی ایالات متحده.....
۵۷	هژمونی منطقه‌ای.....
۵۸	موازنه سازی هژمون منطقه‌ای.....
۵۹	موازنه سازی در اروپا.....
۶۰	موازنه سازی در شرق آسیا.....
۶۱	پیگیری هژمونی و راهبرد احاله مسئولیت.....
۶۲	شرایط افول هژمونی.....
۶۲	روند تدریجی افول هژمون.....
۶۳	جنگ هژمونیک.....
۶۴	تغییرات سیستمیک.....
۶۵	ایالات متحده آمریکا و خاورمیانه.....

فصل سوم: سیاست خارجی ایالات متحده/۶۷

۶۷	در خاورمیانه
۶۹	مقدمه
۷۰	استراتژی ترومن در خاورمیانه
۷۱	اشغال ایران توسط شوروی
۷۱	اصل چهار ترومن
۷۲	بحران در یونان و ترکیه
۷۴	شکل گیری اسرائیل
۷۵	استراتژی کیزنهاور در خاورمیانه
۷۸	ملی شدن نفت ایران و کودتا
۸۰	بحران کانال سوئز
۸۱	بحران اردن
۸۱	بحران سوریه
۸۲	جنگ داخلی لبنان
۸۴	استراتژی کندی در خاورمیانه
۸۶	اصلاحات در ایران
۸۷	کندی و ناسیونالیسم عربی
۸۸	کودتای یمن
۸۹	استراتژی جانسون در خاورمیانه
۹۰	جانسون ادامه دهنده سیاست کندی در ایران
۹۱	جنگ ۱۹۶۷ اسرائیل
۹۲	استراتژی ریچارد نیکسون در خاورمیانه
۹۵	استراتژی نیکسون در خلیج فارس
۹۶	انتخاب ایران به عنوان ژاندارم
۹۷	بحران ۱۹۷۰ اردن
۹۹	جنگ ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل
۱۰۰	استراتژی جerald فورد در خاورمیانه
۱۰۱	جنگ ویتنام

۱۰۳.....	ایالات متحده و اسرائیل موافقتنامه سینای ۲.....
۱۰۴.....	استراتژی کارتر در خاورمیانه.....
۱۰۵.....	دکترین حقوق بشر.....
۱۰۶.....	کمپ دیوید.....
۱۱۰.....	کارتر و مواجهه با چالش ایران.....
۱۱۰.....	انقلاب اسلامی ایران.....
۱۱۲.....	بحران گرانگیری سفارت آمریکا.....
۱۱۴.....	استراتژی ریگان در خاورمیانه.....
۱۱۷.....	مداخلات سیاسی نظامی دولت ریگان در خاورمیانه.....
۱۱۷.....	دخالت آمریکا در خلیج فارس.....
۱۱۸.....	مداخله در لبنان.....
۱۱۹.....	مداخله در لیبی.....
۱۲۰.....	ماجرای ایران کتترا.....
۱۲۱.....	سیاست خارجی جرج هربرت واکر شوارتز در خاورمیانه.....
۱۲۳.....	استراتژی آمریکا پس از جنگ سرد در زمان صدام.....
۱۲۳.....	اهداف حیاتی.....
۱۲۳.....	استراتژی هژمونی.....
۱۲۴.....	اصول و ویژگی‌های نظم نوین جهانی.....
۱۲۴.....	۱- توجه به ارزش‌ها و منافع ملی ایالات متحده.....
۱۲۴.....	۲- مداخله‌گرایی.....
۱۲۵.....	۳- توسعه همکاری.....
۱۲۵.....	۴- واگذاری مسئولیت بیشتر به سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.....
۱۲۵.....	فروپاشی شوروی.....
۱۲۶.....	جنگ خلیج فارس.....
۱۲۷.....	مداخله نظامی در بحران پاناما.....
۱۲۹.....	سیاست خارجی بیل کلینتون در خاورمیانه.....
۱۳۰.....	اهداف سیاست خارجی کلینتون.....
۱۳۱.....	مداخله‌گرایی در سیاست خارجی.....
۱۳۱.....	مداخله نظامی در سومالی.....

۱۳۱.....	الف) ریشه‌های بحران.....
۱۳۲.....	ب) جایگاه سوماتالی در سیاست منطقه‌ای آمریکا.....
۱۳۲.....	ج) مداخله نظامی.....
۱۳۳.....	بحران در بوسنی هرزگوین.....
۱۳۴.....	ابتکار صلح اسلو.....
۱۳۶.....	سیاست خارجی بوش در خاورمیانه.....
۱۳۷.....	اصول سیاست خارجی جرج بوش.....
۱۳۷.....	یکجانبه‌گرایی.....
۱۳۹.....	دفاع و بدستانه.....
۱۴۰.....	تفاوت خنابی پیشدستانه و پیشگیرانه.....
۱۴۱.....	گسترش موبک‌سی.....
۱۴۲.....	جنگ با تروریسم.....
۱۴۳.....	رویکرد نومحافظه‌کاران به سیاست خارجی.....
۱۴۵.....	جنگ پیشدستانه آمریکا علیه افغانستان و عراق.....
۱۴۵.....	مداخله در افغانستان.....
۱۴۷.....	مداخله در عراق.....
۱۴۹.....	پیامدهای حمله به عراق.....
۱۵۰.....	استراتژی آمریکا در دوران بوش در قبال ایران.....
۱۵۰.....	الف) محور شرارت.....
۱۵۱.....	ب) جایگزینی سیاست سد نفوذ به جای یکجانبه‌گرایی و استراتژی دو برابر.....
۱۵۲.....	اصول سیاست خارجی باراک اوباما.....
۱۵۴.....	قدرت هوشمند دکترین اوباما.....
۱۵۷.....	چند جانبه‌گرایی در دکترین اوباما.....
۱۵۹.....	بازسازی روابط با مسلمانان.....

فصل چهارم: اهمیت خاورمیانه برای آمریکا/۱۶۱

۱۶۳.....	مقدمه.....
----------	------------

۱۶۴.....	اهداف و منافع آمریکا در خلیج فارس.....
۱۶۷.....	مبارزه با کمونیسم در دوره جنگ سرد.....
۱۶۹.....	موقعیت استراتژیک و ارتباطی.....
۱۷۰.....	اهمیت اقتصادی و بازار صادرات تسلیحات به خاورمیانه.....
۱۷۴.....	منابع انرژی و سوخت فسیلی.....
۱۷۹.....	حفظ امنیت اسرائیل.....
۱۸۲.....	مبارزه با تروریسم.....
۱۸۴.....	روابط ردیک با رژیم‌های غیر دموکراتیک در خاورمیانه.....
۱۸۶.....	علت حمایت ایالات متحده از رژیم‌های غیر دموکراتیک.....
۱۸۶.....	الف) نگرانی از روی کار آمدن اسلام گرایان تندرو.....
۱۸۷.....	ب) کمک به تحقق روند صلح خاورمیانه.....
۱۸۸.....	ج) سیاست حفظ وضع موجود.....
۱۸۹.....	جلوگیری از دستیابی کشورهای منطقه به سلاح هسته‌ای و کشتار جمعی.....
۱۹۰.....	اهمیت سلاح‌های کشتار جمعی.....

فصل پنجم: استراتژی دولت آمریکا در خاورمیانه/۱۹۱

۱۹۱.....	در دوران اوباما.....
۱۹۳.....	مقدمه.....
۱۹۴.....	پیدایش نفت شیل و کاهش اتکای آمریکا به نفت خاورمیانه.....
۱۹۴.....	منابع نفت شیل در آمریکا.....
۱۹۷.....	اثرات توسعه شیل بر تحول در سیاست خارجی آمریکا.....
۲۰۰.....	تأثیر نفت شیل بر روابط آمریکا و عربستان.....
۲۰۲.....	افزایش قدرت تهدیدزای چین و سیاست مهار.....
۲۰۳.....	سیاست اوباما مبنی بر تمرکز بر حوزه آسیا پاسیفیک.....
۲۰۴.....	ضرورت توجه به چین به عنوان تهدید.....
۲۰۵.....	توازن به ضرورت ثبات هژمونیک.....
۲۰۷.....	الگوی رفتاری چین قدرتمند.....
۲۰۸.....	راهبردهای اتخاذ شده برای مهار چین.....
۲۰۹.....	الف) درگیرسازی در نهادهای بین‌المللی.....

۲۰۹.....	ب) موازنه درون منطقه‌ای.....
۲۱۰.....	ج) موازنه دور از ساحل.....
۲۱۰.....	رویکرد امنیتی نظامی آمریکا در منطقه آسیا-پاسفیک.....
۲۱۴.....	عدم مداخله و کاهش حضور نظامی در بحران‌های منطقه.....
۲۱۴.....	عقب نشینی از عراق.....
۲۱۴.....	الف) کاهش نیروهای آمریکایی و عملیات سپیده دم نو.....
۲۱۵.....	ب) تاثیر ظهور گروه تروریستی داعش در عراق بر حضور مستشاری نیروهای آمریکایی در عراق.....
۲۱۷.....	۴-۵-۲ عقب نشینی از افغانستان.....
۲۱۷.....	الف) خروج نیروهای آمریکایی از افغانستان.....
۲۱۸.....	ب) تاثیر ظهور گروه تروریستی داعش در افغانستان بر حفظ حضور حلقه‌ای نیروهای آمریکایی در افغانستان.....
۲۲۲.....	استراتژی آمریکا در برابر سوریه.....
۲۲۸.....	احاله مسئولیت به مدیریت منطقه‌ای.....
۲۲۸.....	استراتژی آمریکا در سوریه.....
۲۳۱.....	یمن و واگذاری ابتکار عمل به عربستان.....
۲۳۵.....	بحرین و سپردن مسئولیت به عربستان.....
۲۳۶.....	سیاست دولت اوباما در دستیابی به توافق هسته‌ای ایران.....
۲۴۰.....	کاهش سطح روابط با عربستان به عنوان متحد نزدیک و متحد در منطقه.....
۲۴۴.....	نتیجه گیری.....
۲۴۹.....	منابع فارسی.....
۲۴۹.....	کتاب.....
۲۵۲.....	مقالات.....
۲۵۶.....	منابع اینترنتی.....
۲۶۱.....	منابع عربی.....
۲۶۲.....	منابع لاتین.....

چکیده

با پایان یافتن جنگ جهانی اول و فرسایش دول اروپایی، ایالات متحده آمریکا تبدیل به قدرت برتر شد و در طول جنگ جهانی دوم نیز با دور بودن از صحنه درگیری‌ها به پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای در زمینه‌های اقتصادی، فناوری و سیاسی دست یافت. پس از پایان جنگ جهانی دوم، شوروی به عنوان دیگر ابرقدرت در عرصه تحولات بین‌الملل ظاهر و تبدیل به رقیب ایدئولوژیک آمریکا شد. با است سر گذاشتن جنگ سرد و فروپاشی شوروی، آمریکا به قدرت بلامنازع نظام بین‌الملل تبدیل گشت و در قامت یک کشور فوق صنعتی ظاهر شد، بنابراین نیاز روز افزون به انرژی داشت. در این منظور در این برهه خاورمیانه در سیاست خارجی ایالات متحده اهمیت فزاینده پیدا کرد اما حضور و حفظ توازن در این منطقه مستلزم چیره شدن بر چالش‌های بسیار بوده است. لذا بود، چرا که منطقه به سبب اهمیت استراتژیک، ژئوپولیتیک و ذخایر عظیم انرژی، همواره مورد توجه کشورهای قدرتمند نظام بین‌الملل بوده است. ایالات متحده نیز به منظور بازسازی و حفظ هژمونی نیازمند ایجاد موازنه در راستای حفظ حضور در خاورمیانه با الگوی‌های متفاوتی می‌باشد. بررسی مولفه‌های محوری و الگوی رفتاری سیاست خارجی ایالات متحده و علل آن در دوران باراک اوباما پرسش اصلی پژوهش می‌باشد.

از این رو تلاش شده بر مبنای تئوری ثبات هژمونیک و استراتژی موازنه‌گری، رویکرد دولت اوباما نسبت به حضور در خاورمیانه مورد ارزیابی قرار گیرد. در نتیجه از سویی به ضرورت حفظ وضعیت هژمونی، مداخلات مستقیم به میزان محسوسی کاهش یافته است و از سوی دیگر به سبب کاهش اهمیت منابع انرژی خاورمیانه برای آمریکا و رشد فزاینده قدرت چین، استراتژی موازنه‌سازی در آسیا و احواله مسئولیت در خاورمیانه در دستور کار قرار گرفته است. بنابراین سعی می‌شود به مهمترین شاخص‌های تغییر تاکتیک واکنش در دوران حضور اوباما در کاخ اشاره شود.

واژگان کلیدی: ثبات هژمونیک، موازنه‌سازی دور از کرانه، احواله مسئولیت، نفت و

گاز شیل، سوخت نامتعارف، چهار جبهه.

مقدمه

خاورمیانه در قرن گذشته از جایگاه بسیار مهمی در سیاست جهانی برخوردار بوده است. همچنین در طول سالیان متمادی این منطقه به عنوان پرمنازعه‌ترین منطقه، به سبب وجود منابع عظیم سوخت فسیلی، اهمیت ژئواستراتژیک همواره مورد توجه قدرت‌های بزرگ بوده است. با شروع جنگ سرد، صنعتی شدن آمریکا و پیشرفت‌های چشمگیر در حیطه صنعتی و سیاسی و تثبیت جایگاه به عنوان هژمون منطقه‌ای، نیاز به تامین نفت به عنوان نیرو محرکه گسترش صنعت و پیشرفت اقتصادی و مدیریت منطقه به عنوان ابرقدرت به منظور سد نفوذ شوروی، حضور در خاور میانه برای ایالات متحده به امری حیاتی تبدیل شد. در طول دوران جنگ سرد با استفاده از ابزارهای مختلف، حضور و مدیریت آمریکا بر خاورمیانه اعمال شد. در دوران پسا جنگ سرد تا پیش از ورود اوباما به کاخ سفید نیز یکجانبه‌گرایی راهگشای حضور و حل چالش‌های پیش رو در منطقه بود. اما با روی کار آمدن باراک اوباما تغییر در گفتمان، تاکتیک و حتی الگوی حضور رخ می‌دهد. نگارنده با توجه به متون و دیدگاه‌های تئوریک موجود در پی آن است تا رویکردی مناسب از الگوی رفتاری آمریکا در خاورمیانه و علل آن ارائه دهد.

در مبحث چارچوب نظری، تئوری مناسب برای بررسی دقیقتر در قالب ثبات هژمونیک و سپس موازنه‌سازی ارائه می‌شود، در واقع ثبات هژمونیک به منظور بیان ضرورت حضور ابرقدرت در مناطق مختلف و موازنه‌گری برای یکی از علل تغییر رویکرد امریکا قابل استفاده می‌باشد. اهمیت خاورمیانه برای آمریکا از جهات مختلفی چون بعد فرهنگی، اقتصادی و حفظ امنیت متحدین قابل بررسی است. پس از پایان جنگ جهانی دوم خاورمیانه منبع تامین انرژی آمریکا بوده است و همواره بازاری با ظرفیت بسیار برای اقتصاد آمریکا به ویژه در حیطه تسلیحات بوده است. بررسی و تحلیل سیاست خارجی آمریکا در خاورمیانه پس از جنگ سرد نشان می‌دهد در این دوران به مانند دوران جنگ سرد یکجانبه‌گرایی محور اقدامات ایالات متحده در منطقه است.

اما در دوران اوباما با تغییر در رویکرد وی نسبت به موضوعاتی چون خاورمیانه این پرسش به ذهن متبادر می‌گردد. سیاست خارجی امریکا در این دوران بر کدام مولفه‌ها استوار بوده است و چه عواملی سبب تغییر در راه‌برد کاخ سفید در این برهه بوده‌اند.

به منظور پاسخ این پرسش، پژوهش حاضر پس از ترسیم کلیات و مبانی نظری، به بررسی شاخص‌های حیاتی حضور در خاورمیانه برای آمریکا پرداخته شده است. سپس الگوی حضور و سیاست خارجی روسای جمهوری پیشین اوباما در خاورمیانه بیان خواهد شد. پس از تحلیل و بررسی این نوبت به بررسی محورهای آخرین اوباما و مصادیق عملکرد وی در خاورمیانه پرداخته خواهد شد و با ارزیابی این مولفه‌های کاهش مداخله و احاله مسئولیت در کنار موضوع ضرورت موازنه‌سازی فرضیه مورد نظر رد یا تایید خواهد شد.